

3.2 Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

Verordening 212 artikel 15

- In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing bij de begroting en de jaarstukken neemt het college naast de verplichte onderdelen op grond van artikel 11 van het Besluit Begroten en Verantwoorden provincies en gemeenten in ieder geval op een overzicht van de top 10 van de risico's.*
- Het beleid inzake het risicomanagement van de gemeente Echt-Susteren wordt vastgelegd in een "Nota Risicomanagement" en een "Nota Weerstandsvermogen". De raad stelt deze nota's vast. In de nota's wordt aandacht besteed aan:*
 - De methodiek volgens welke het risicomanagement wordt gevoerd*
 - De wijze waarop het weerstandsvermogen wordt bepaald*
- De in lid 2 genoemde nota's worden tenminste één maal per raadsperiode geactualiseerd.*

Algemeen

Het doel van een gemeente is om maatschappelijke doelstellingen te realiseren voor zijn klanten (inwoners, ondernemingen, maatschappelijke instellingen, andere overheden etc.). Dit geldt ook voor onze gemeente.

Bij het realiseren van deze doelstellingen loopt de gemeente risico's. Deze risico's zijn van uiteenlopende aard. Om zicht te krijgen op de aard, inhoud en omvang van de risico's, alsmede op de mogelijke beheersmaatregelen, wordt risicomanagement toegepast. Het gemeentelijk risicomanagement is gericht op het opsporen en ondervangen van bedreigingen die aan het realiseren van de gestelde maatschappelijke doelstellingen in de weg kunnen staan.

Verder geeft het risicomanagement inzicht in de mate waarin wij als gemeente in staat zijn om de financiële en niet-financiële gevolgen van risico's op te vangen, (het zogenaamde weerstandsvermogen) alsmede in de financiële buffer die we daarvoor nodig en beschikbaar hebben (de zogenaamde weerstandscapaciteit).

Beleidskader

Het huidige gemeentelijk beleid inzake risicomanagement en weerstandsvermogen is vastgelegd in enerzijds de Nota risicomanagement Echt-Susteren 2015 en anderzijds de Nota

weerstandsvermogen Echt-Susteren 2015, beiden vastgesteld door de raad op 16 april 2015. Beide nota's zijn nauw met elkaar verbonden en moeten in onderlinge samenhang gelezen worden.

Beleid inzake risicomanagement

In de Nota risicomanagement Echt-Susteren 2015 is voor de uitvoering van het risicomanagement gekozen voor het zgn. COSO ERMplus-model. Met behulp hiervan worden periodiek op een systematische wijze de risicodragende gebeurtenissen geïnventariseerd, de kans op optreden en het effect daarvan ingeschat, de reeds bestaande beheersmaatregelen in kaart gebracht en tenslotte het restrisico gekwantificeerd. Dit restrisico is de grondslag voor de bepaling van de benodigde weerstandscapaciteit resp. het weerstandsvermogen. Hierover wordt in de begroting en jaarrekening aan de raad gerapporteerd. Daarbij wordt tevens de noodzakelijk gemaakte omvang van het weerstandsvermogen voorgelegd.

Het risicomanagement maakt daarmee regulier onderdeel uit van de gemeentelijke planning en control-cyclus en de berekeningen uit het risicomanagement-model geven de juiste omvang van de benodigde weerstandscapaciteit aan. Er wordt actief gestuurd op risicobeheersing om de risico's zoveel mogelijk te beperken en voorkomen. Ook wordt het risicobewustzijn gestimuleerd doordat in ieder op te stellen bestuurlijk behandelvoorstel (B&W-voorstel, raadsvoorstel), iedere projectfile en in iedere projectenrapportage verplicht een risicoparagraaf opgenomen moet worden.

Beleid inzake weerstandsvermogen

Hierna wordt kort ingegaan op de belangrijkste beleidsmatige keuzes ten aanzien van weerstandsvermogen en weerstandscapaciteit zoals deze voortvloeien uit de Nota weerstandsvermogen Echt-Susteren 2015.

Bepaling weerstandscapaciteit

Bij de weerstandscapaciteit moet onderscheid worden gemaakt tussen:

- *Beschikbare* weerstandscapaciteit
- *Benodigde* weerstandscapaciteit

De *beschikbare* weerstandscapaciteit wordt bepaald door de optelling van:

- Algemene reserves
- Onbenutte begrotingsruimte
- Onbenutte belastingcapaciteit

- Stille reserves in de materiële vaste activa
- Stille reserves in de niet uit de balans blijvende bezittingen

De **benodigde** weerstandscapaciteit is gelijk aan de optelsom van de financiële restrisico's uit het nettorisicoprofiel. Het nettorisicoprofiel is de resultante van het risicomanagementproces zoals beschreven in de Nota Risicomanagement Echt-Susteren 2015. Ter afdekking van risico's die op dit moment nog niet ingeschat zijn of kunnen worden, wordt dit bedrag vanuit het voorzichtigheidsbeginsel verhoogd met 10%. In formulevorm:

Formule 1

Benodigde weerstandscapaciteit = 1,1 x (som financiële restrisico's uit nettorisicoprofiel)

Bepaling weerstandsvermogen

Bij het weerstandsvermogen moet onderscheid worden gemaakt tussen:

- Het *relatieve* weerstandsvermogen
- Het *absolute* weerstandsvermogen

Het **relatieve** weerstandsvermogen is het verhoudingsgetal (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit, en wordt berekend op basis van de volgende formule:

Formule 2

Relatieve weerstandsvermogen = $\frac{\text{(beschikbare weerstandscapaciteit)}}{\text{(benodigde weerstandscapaciteit)}}$

Dit verhoudingsgetal is een maatstaf voor de mate waarin financiële restrisico's kunnen worden opgevangen ('robuustheid van de gemeentelijke financiële positie'). Voor de beoordeling van deze ratio wordt uitgegaan van de volgende tabel:

Tabel 1

Ratio	Kwalificatie
> 2	Uitstekend
1,4 < X < 2	Goed
1,0 < X < 1,4	Ruim voldoende
0,8 < X < 1,0	Voldoende
0,6 < X < 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

Als beleidskader is gesteld dat het relatieve weerstandsvermogen tenminste de kwalificatie 'voldoende' moet hebben. Met andere woorden: dat de ratio tenminste 0,8 bedraagt.

Het **absolute** weerstandsvermogen is een door de raad vastgesteld bedrag dat als financiële buffer wordt aangehouden voor het opvangen van financiële restrisico's. Dit bedrag moet voorhanden zijn als beschikbare weerstandscapaciteit en is in het theoretisch ideaalmodel tenminste gelijk aan de benodigde weerstandscapaciteit.

Maar omdat als beleidskader is gesteld dat het relatieve weerstandsvermogen tenminste 0,8 moet bedragen, volgt hieruit automatisch dat het absolute weerstandsvermogen tenminste gelijk moet zijn aan 80% van de benodigde weerstandscapaciteit. In formulevorm:

Formule 3

Absolute weerstandsvermogen = 0,8 x benodigde weerstandscapaciteit

Verder wordt vanuit het voorzichtigheidsbeginsel een normatieve ondergrens gesteld voor het absolute weerstandsvermogen. Deze normatieve ondergrens bedraagt 10% van enerzijds de Algemene Uitkering (AU) uit het gemeentefonds en deelfonds sociaal domein en anderzijds de OZB-capaciteit. Het bedrag voor de normatieve ondergrens wordt berekend op basis van de volgende formule:

Formule 4

Normatieve ondergrens absolute weerstandsvermogen = 0,1 x (AU + OZB-capaciteit)

Als beleidskader is gesteld dat de raad als absolute weerstandsvermogen de uitkomst van formule 3 vaststelt, tenzij dit bedrag lager is dan de uitkomst van formule 4. In dat laatste geval stelt de raad de uitkomst van formule 4 vast als absolute weerstandsvermogen. Met andere woorden: het vast te stellen absolute weerstandsvermogen moet tenminste een bedrag ter grootte van de uitkomst van formule 4 zijn.

Berekening ondergrenzen, weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen per 31-08-2017

Op basis van het gestelde in de Nota Risicomanagement Echt-Susteren 2015, de Nota Weerstandsvermogen Echt-Susteren 2015, de

uitkomsten van het risicomanagementproces per 31 augustus 2017 en de aan deze begroting ten grondslag liggende gegevens worden de ondergrens, de weerstandscapaciteit en het weerstandsvermogen per 1 januari 2018 als volgt berekend (afgerond op duizendtallen):

Tabel 2

Weerstandscapaciteit			Toelichting
A	Beschikbare weerstandscapaciteit	€ 8.449.000	Op basis van de jaarrekening 2016, hoofdstuk 5, tabel 5 incidenteel € 7.356.000 en structureel € 1.093.000
B	Benodigde weerstandscapaciteit	€ 1.936.000	Zie formule 1: 1,1 x (som financiële restrisico's uit netto-risicoprofiel per 31 augustus 2017)
Weerstandsvermogen			Toelichting
C	Relatieve weerstandsvermogen	4,36	Zie formule 2: A gedeeld door B
D	Absolute weerstandsvermogen	€ 1.548.000	Zie formule 3: 0,8 x B
Ondergrenzen			Toelichting
E	Normatieve ondergrens relatieve weerstandsvermogen	0,80	Zie toelichting nota's.
F	Normatieve ondergrens absolute weerstandsvermogen	€ 5.058.000	Zie formule 4: 0,1 x (AU + OZB-capaciteit), waarbij: <ul style="list-style-type: none"> • Algemene Uitkering 2018: € 44.315.000 (op basis van de begroting 2018, programma 11) • OZB-capaciteit 2018 € 6.264.000 (op basis van de begroting 2018, paragraaf 3.1)

Conclusies:

- 1.** **C** is groter dan **E**, dus **C** voldoet aan het ondergrensvereiste (= ratio moet tenminste 0,8 bedragen);
- 2.** De kwalificatie van **C** luidt: 'uitstekend' (zie tabel 1);
- 3.** **D** is kleiner dan **F**, dus **D** voldoet niet aan het ondergrensvereiste (= het vast te stellen absolute weerstandsvermogen moet minimaal een bedrag ter grootte van de uitkomst van formule 4 zijn);
- 4.** Derhalve wordt het begrote absolute weerstandsvermogen per 1 januari 2018 vastgesteld op € 5.058.000, de ondergrens **F**.

Opgemerkt zij dat, op basis van de per 31 augustus 2017 beschikbare informatie, van sommige onderkende risico's niet precies bekend is of en zo ja in welke omvang deze een financieel restrisico kennen. Dergelijke risico's zijn dus wel in beeld en worden als zodanig bewaakt, maar zijn nog niet cijfermatig verdisconteerd in het begrote weerstandsvermogen per 1 januari 2018.

Risico Top 10

Bij de 'Risico Top 10' wordt voor de rangvolgorde uitgegaan van het **netto** risico, d.w.z. het financieel restrisico dat overblijft nadat rekening is gehouden met de kans van intreden en met de genomen beheersingsmaatregelen. De 'Risico Top 10' per 31 augustus 2017 is als volgt (afgerond op duizendtallen):

Risico Top 10	Onderwerp	Bruto-risico	Kans van intreden	Getroffen beheersings-maatregelen	Netto-risico
1	Bocage: financiering CV/BV	€ 8.315.000	50%	Recht van hypotheek op gronden.	€ 726.000
2	OML BV: borgstelling BNG	€ 1.176.000	30%	Extern lichaam, dus slechts in verwaarloosbare mate beïnvloedbaar via intensieve projectbewaking.	€ 353.000
3	Centrumplan Susteren: verdragingsrisico i.r.t. subsidie Aanjagen Bouw	€ 1.000.000	30%	Overleg met provincie m.b.t. gestelde voorwaarden.	€ 210.000
4	Bocage: Grondexploitatie	€ 450.000	30%	Intensieve projectbewaking.	€ 135.000
5	Planschade's actualisering bestemmingsplannen	€ 200.000	50%	Creëren voorzienbaarheid door vroegtijdige publicatie van plannen met daarin opgenomen de beleidsvoornemens.	€ 100.000
6	OML BV: garantstelling Provincie Limburg	€ 196.000	30%	Extern lichaam, dus slechts in verwaarloosbare mate beïnvloedbaar via intensieve projectbewaking.	€ 59.000
7	Centrumplan Susteren Verdragingsrisico i.r.t. ISV subsidies	€ 1.100.000	10%	Intensieve projectbewaking.	€ 55.000
8	Water- en stormschade: niet verzekerde (gevolg)schade	€ 100.000	40%	Continu optimaliseren van het riool- en watersysteem.	€ 40.000
9	Project Zwembad: Subsidies	€ 675.000	10%	Overleg met provincie m.b.t. gestelde voorwaarden.	€ 34.000
10	Renovatie tennisbanen en voetbalvelden: onvoorziene kosten	€ 300.000	10%	Geen beheersmaatregel	€ 30.000
	Totaal	€ 13.512.000			€ 1.741.000

Uit deze Risico Top 10 per 31 augustus 2017 blijkt dat:

- Het totaal netto risico van deze Top 10 (€ 1.741.000) bijna 90% vormt van de totale benodigde weerstandcapaciteit (€ 1.936.000).
- Het vooral gaat om financiële restrisico's op projecten, waarbij de projecten 'Bocage' en 'Centrumplan Susteren' en de deelname in OML BV samen € 1.538.000 oftewel ruim 88% van het totaal netto-risico van deze Top 10 vertegenwoordigen.

Omdat het totale gemeentelijke netto risicoprofiel als resultante van het risicomanagementproces per 31 augustus 2017 voor een belangrijk deel voortvloeit uit projecten, wordt van alle projecten, dus ook die uit de Risico Top 10, nauwlettend de ontwikkeling van het risicoprofiel gevolgd om, indien noodzakelijk, tijdig nieuwe of aanvullende beheersmaatregelen te treffen. Dit gebeurt zowel in het kader van het reguliere periodieke risicomanagementproces als in het kader van de periodieke projectenrapportage.

In het voorgaande is inzicht gegeven in de weerstandscapaciteit en het weerstandsvermogen, en is een Risico Top 10 behandeld. Via het risicomanagementproces dat deel uitmaakt van onze reguliere planning- en control cyclus wordt actief gestuurd op risicobeheersing om de risico's zoveel mogelijk te beperken. Daarnaast is het zo dat in de praktijk niet alle risico's zich zullen voordoen. Toch moeten we waakzaam blijven voor de mogelijke gevolgen van reeds ingezet en nieuw beleid, van ontwikkelingen in de projecten en van gevolgen die voortvloeien uit opgelegd rijksbeleid, bijvoorbeeld de drie decentralisaties en transities in het sociaal domein en de nieuwe wetgeving op het terrein van de vennootschapsbelasting.

Naast de risico's genoemd in deze paragraaf zijn er ook nog risico's benoemd in de toelichting op de programma's en in de afzonderlijke paragrafen.

Financiële kengetallen en de relatie met het BBV

Het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies, Gemeenten en Waterschappen (BBV) schrijft voor dat in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing een verplichte basisset van vijf financiële kengetallen moet worden opgenomen die gelden voor de begroting vanaf

2016 en de jaarrekeningstukken vanaf 2015. Naast de kengetallen wordt een beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie opgenomen. De kengetallen en de beoordeling geven gezamenlijk op eenvoudige wijze inzicht aan raadsleden over de financiële positie van hun gemeente. Hoe de kengetallen berekend moeten worden, is vastgelegd in een ministeriële regeling. Het gebruik en het vaststellen van de berekeningswijze van de kengetallen heeft geen functie als normeringinstrument in het kader van het financieel toezicht door de provincies. De invoering van de set van vijf kengetallen is bedoeld om de financiële positie voor raadsleden inzichtelijker te maken. De voorgeschreven kengetallen worden al langere tijd gebruikt bij onder anderen financiële stresstesten. Een gemeente kan bij de vaststelling van de eigen normen gebruik maken van de signalerings-waarden zoals die worden toegepast bij stresstesten.

Zoals vermeld, is de definitieve berekeningswijze vastgelegd in een ministeriële regeling en kunnen zich nog specifieke wijzigingen voor doen in onderstaande tabellen. Voor raadsleden is het van belang dat ze de betekenis van de kengetallen begrijpen en inzicht krijgen in de financiële positie van hun gemeente. Een beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie is daarvoor essentieel. Daarbij is het ook relevant om inzicht te hebben in de ontwikkeling van de kengetallen over de jaren heen.

Met ingang van het begrotingsjaar 2017 schrijft het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten voor dat de kengetallen ook voor de drie opvolgende jaren van de begroting gepresenteerd moeten worden. Tevens wordt per tabel een korte toelichting gegeven over het resultaat. Met ingang van het begrotingsjaar 2016 worden financiële kengetallen in de begroting opgenomen. De provincie heeft over 2016 onderstaand overzicht gepresenteerd, waarbij ze een vergelijking maken met het Limburgs ongewogen gemiddelde. Aan de categorieën heeft de provincie geen kwalificatie gegeven, omdat normering in eerste instantie door de gemeente zelf dient plaats te vinden. Wel kan over het algemeen worden gesteld, dat categorie A het minst risicovol is en categorie C het meest.

Kengetal	Limburgs ongewogen gemiddelde *	2016	Categorie A	Categorie B	Categorie C
1. Netto schuldquote zonder correctie doorgeleende gelden	33,09%	28,03%	< 90%	90-130%	> 130%
2. Netto schuldquote met correctie doorgeleende gelden	19,65%	33,50%	< 90%	90-130%	> 130%
3. Solvabiliteitsratio	40,40%	33,15%	> 50%	20-50%	< 20%
4. Grondexploitatie	6,83%	-1,83%	< 20%	20-35%	> 35%
5. Structurele exploitatieruimte	0,83%	1,11%	> 0%	= 0	< 0%
6. Belastingcapaciteit	99,37%	100,84%	< 95%	95-105%	> 105%

Het Limburgs ongewogen gemiddelde is exclusief de financiële kengetallen van Kerkrade en Weert.

De provincie constateert dat de uitkomsten over 2016 voor onze gemeente vier keer in categorie A vallen en twee keer in categorie B. De uitkomsten vallen in dezelfde categorie als die van het gemiddelde van de Limburgse gemeenten.

1A. Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

Beoordeling

Op basis van onderstaande cijfers neemt de netto schuldquote toe. De verwachting blijft dat door het ambitieniveau van onze gemeente en de daarbij behorende investeringen de komende jaren de vaste schuld zal toenemen, waardoor ook de netto-schuldquote weer toeneemt. Het beoordelen van de netto schuldquote is niet alleen afhankelijk van onderstaande gegevens. Dit dient in een breder perspectief te worden gezien (denk aan stille reserves, opbrengsten uit grondexploitaties, beleggingen etc.). Uitgaande van het provinciaal overzicht valt onze schuldpositie in categorie A: het minst risicovol.

	Bij begroting ultimo jaar	Rek. 2016	Begr. 2017	Begr. 2018	Begr. 2019	Begr. 2020	Begr. 2021
A	Vaste schulden (cf. art. 46 BBV)	50.043	52.278	50.801	46.840	42.875	38.907
B	Netto vlottende schuld (cf. art. 48 BBV)	19.536	28.650	27.544	29.651	34.429	39.552
C	Overlopende passiva (cf. art. 49 BBV)	7.584	7.500	7.500	7.500	7.500	7.500
D	Uitzettingen < 1 jaar (cf. art. 39 BBV)	17.798	15.000	12.500	12.500	12.500	12.500
E	Liquide middelen (cf art. 40 BBV)	14	15	15	15	15	15
F	Financiële activa (cf. art. 36 lid d, e en f)	28.298	28.403	28.333	28.261	28.185	28.106
G	Overlopende activa (cf. art. 40a BBV)	1.799	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500
H	Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (dus excl. mutaties reserves))	80.097	74.392	72.339	72.510	70.814	70.475
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	36,52	58,49	60,13	57,53	60,16	62,20
	Bedragen x € 1.000						

1B. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier wordt duidelij

lijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast.

De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle

verstrekke leningen worden opgenomen (zie artikel 36 lid b en c, van het BBV).

Beoordeling

Op basis van onderstaande cijfers neemt de netto schuldquote toe. De verwachting blijft dat door het ambitieniveau van onze gemeente en de daarbij behorende investeringen de komende

jaren de vaste schuld zal toenemen, waardoor ook de netto-schuldquote weer toeneemt.

Het effect van het elimineren van de verstrekke leningen aan derden (woningcorporaties) is slechts miniem.

Uitgaande van het provinciaal overzicht valt onze schuldpositie in categorie A: het minst risicovol.

	Bij begroting ultimo jaar	Rek. 2016	Begr. 2017	Begr. 2018	Begr. 2019	Begr. 2020	Begr. 2021
A	Vaste schulden (cf. art. 46 BBV)	50.043	52.278	50.801	46.840	42.875	38.907
B	Netto vlottende schuld (cf. art. 48 BBV)	19.536	28.650	27.544	29.651	34.429	39.552
C	Overlopende passiva (cf. art. 49 BBV)	7.584	7.500	7.500	7.500	7.500	7.500
D	Uitzettingen < 1 jaar (cf. art. 39 BBV)	17.798	15.000	12.500	12.500	12.500	12.500
E	Liquide middelen (cf art. 40 BBV)	14	15	15	15	15	15
F	Financiële activa (cf. art. 36 lid d, e en f)	25.637	25.808	25.808	25.808	25.732	25.729
G	Overlopende activa (cf. art. 40a BBV)	1.799	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500
H	Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (dus excl. mutaties reserves))	80.097	74.392	72.339	72.510	70.814	70.475
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	39,85	61,98	63,62	60,91	63,63	65,58
	<i>Bedragen x € 1.000</i>						

2. De solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balans-totaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat volgens artikel 42 BBV uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten.

Beoordeling

Op basis van onderstaande cijfers neemt de solvabiliteit af. Hierbij wordt er van uitgegaan dat het eigen vermogen niet wordt aangevuld. De praktijk laat echter zien dat er telkenjare overschotten zijn op de exploitatie, waardoor het eigen vermogen toeneemt en daardoor ook de ratio. Een ratio tussen 25 en 40 wordt als solide beoordeeld.

Uitgaande van het provinciaal overzicht valt onze solvabiliteitsratio in categorie B: Tussen 20 en 50% weinig risicovol.

	Bij begroting ultimo jaar	Rek. 2016	Begr. 2017	Begr. 2018	Begr. 2019	Begr. 2020	Begr. 2021
A	Eigen vermogen (cf. art. 42 BBV)	47.320	41.315	42.217	43.226	43.753	43.881
B	Balans-totaal	134.156	140.782	139.461	138.992	140.285	141.797
	Solvabiliteit (A/B) x 100%	35,27	29,35	30,27	31,10	31,19	30,95
	<i>Bedragen x € 1.000</i>						

3. Kengetal grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de

verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen. In artikel 38, onderdeel a, van het BBV wordt gevraagd om in de balans afzonderlijk op te nemen:

Grond- en hulpstoffen gespecificeerd naar:

1. Niet in exploitatiegenomen bouwgronden en
 2. Overige grond- en hulpstoffen.
- In onderdeel b van artikel 38 wordt gevraagd om 'onderhanden werk' te vermelden, hieronder vallen ook bouwgronden in exploitatie. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting of

jaarstukken (ingevolge artikel 17 onderdeel van het BBV = exclusief mutaties reserves) en uitgedrukt in een percentage.

Beoordeling

Uitgaande van het provinciaal overzicht valt ons kengetal grondexploitatie in categorie A: het minst risicovol.

	Bij begroting ultimo jaar	Rek. 2016	Begr. 2017	Begr. 2018	Begr. 2019	Begr. 2020	Begr. 2021
A	Niet in exploitatie genomen bouwgronden (cf. art. 38 lid a punt 1 BBV)	0	0	0	0	0	0
B	Bouwgronden in exploitatie (cf. art.38 lid b BBV)	- 488	401	427	- 1.676	-290	- 365
C	Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (dus excl. mutaties reserves))	80.097	74.392	72.339	72.510	70.814	70.475
	Grondexploitatie (A+B)/C x 100%	-0,61%	0,54%	0,59%	- 2,31%	- 0,41%	- 0,52%
	<i>Bedragen x € 1.000</i>						

4. Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen.

Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering en eigen belastinginkomsten. Bij structurele lasten zijn dat bijvoorbeeld de personeelslasten, kapitaallasten en bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen. Het onderscheid tussen structureel en incidenteel is ook in een notitie van de commissie BBV vastgelegd en moet conform het BBV ook in de begroting en jaarstukken worden onderbouwd. Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn.

In artikel 19 onderdeel c van het BBV wordt een overzicht gevraagd van de geraamde incidentele baten en lasten per programma, waarbij per programma tenminste de belangrijkste posten afzonderlijk worden gespecificeerd en de overige posten als een totaalbedrag kunnen worden opgenomen. In artikel 19 onderdeel d wordt een

overzicht gevraagd van de beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves. In artikel 23 van het BBV staat dat deze gegevens ook moeten worden verstrekt voor de meerjarenraming. Deze gegevens worden ook verstrekt bij de jaarrekening (zie artikel 19 BBV).

Op basis van deze gegevens kan het saldo van de structurele baten en structurele lasten worden berekend. Daarbij wordt het saldo opgeteld van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten (zie artikel 17 onderdeel c van het BBV = exclusief mutaties reserves) en uitgedrukt in een percentage. Om dit kengetal te relateren aan het overzicht van baten en lasten is het noodzakelijk om onderstaande cijfers te presenteren.

Beoordeling

Uitgaande van het provinciaal overzicht valt de structurele exploitatieruimte voor het jaar 2018 in categorie A: het minst risicovol. Vanaf 2019 ontstaat een negatief resultaat.

	Bij begroting	Rek. 2016	Begr. 2017	Begr. 2018	Begr. 2019	Begr. 2020	Begr. 2021
A	Totale structurele lasten	80.799	75.644	70.375	70.192	70.589	70.403
B	Totale structurele baten	81.634	75.594	70.758	70.511	70.589	70.403
C	Totale structurele toevoegingen aan reserves	8.811	3.988	1.080	1.215	759	654
D	Totale structurele onttrekkingen aan reserves	6.952	4.319	776	790	347	363
E	Totale baten	80.097	73.637	72.339	72.510	70.814	70.476
	Structurele exploitatieruimte ((B-A)+(D-C))/(E) x 100%	- 1,28%	0,38%	0,11%	- 0,15%	- 0,58%	- 0,41%
	<i>Bedragen x € 1.000</i>						

5. Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB en de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt daarom berekend door de totale woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t

te vergelijken met het landelijk gemiddelde in jaar t-1 in en uit te drukken in een percentage. De (ongewogen) gemiddelde woonlasten van gemeenten in 2017 - op basis van de cijfers van het Coelo - bedragen € 723. Het gemiddelde voor het jaar 2016 was € 716.

Beoordeling

Uitgaande van het provinciaal overzicht valt onze belastingcapaciteit in categorie B tussen 95% en 105%.

	Bij begroting	Rek. 2016	Begr. 2017	Begr. 2018	Begr. 2019	Begr. 2020	Begr. 2021
A	OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	€ 261	€ 280	€ 285	€ 292	€ 298	€ 305
B	Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	€ 253	€ 253	€ 253	€ 257	€ 261	€ 265
C	Afvalstoffenheffing voor een gezin	€ 206	€ 233	€ 233	€ 233	€ 233	€ 233
D	Eventuele heffingskorting						
E	Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (A+B+C-D)	€ 722	€ 766	€ 771	€ 782	€ 792	€ 803
F	Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin in t-1	€ 716	€ 723	€ 734	€ 742	€ 751	€ 762
	Woonlasten t.o.v. land. gemiddelde jaar er voor (E/F) x 100%	99%	106%	105%	105%	105%	105%
	<i>Bedragen x € 1.000</i>						

Aansluiting tussen Iv3-posten en BBV-definities/artikelen

1. Netto schuldquote

Onderhandse leningen (= vaste schulden conform art. 46 BBV lid b)

P132 van binnenlandse pensioenfondsen en verzekeraars

P133 van binnenlandse banken en overige financiële instellingen

P134 van binnenlandse bedrijven

P135 van overige binnenlandse sectoren

P136 van buitenlandse instellingen

Overige vaste schuld (= vaste schulden conform art. 46 BBV lid a, c en d)

P131 Obligatieleningen

P137 Door derden belegde gelden

P138 Waarborgsommen

Kortlopende schuld (= netto vlottende schuld conform art. 48 BBV)

P211 Kasgeldleningen

P212 Banksaldi

P213 Overige kortlopende schulden

Overlopende passiva (= overlopende passiva conform art. 49 BBV)

P 29 Overlopende passiva

Langlopende uitzettingen (= financiële vaste activa conform art. 36 BBV lid d, e en f)

A1332 Overige uitzettingen met een looptijd ≥ 1 jaar (niet zijnde leningen aan woningbouwcorporaties, deelnemingen, overige verbonden partijen en overige partijen)

Kortlopende (debiteuren) vorderingen en uitzettingen (=uitzettingen < 1 jaar conform art. 39 BBV)

A221 Vorderingen op openbare lichamen

A222 Verstrekte kasgeldleningen

A223 Rekening courant verhoudingen niet financiële instellingen

A224 Overige vorderingen

A225 Overige uitzettingen

A23 Liquide middelen (kas, bank) (=liquide middelen conform art. 40 BBV)

Overlopende activa (=overlopende activa conform art. 40a BBV)

A29 Overlopende activa

2. Het eigen vermogen bestaat uit (zie ook artikel 42 BBV)

P111 Algemene reserve

P112 Bestemmingsreserve (exclusief P113 Overige bestemmingsreserves (dekkingsreserves d.w.z. opheffen heeft gevolg voor de exploitatie) + f

P114 Saldo van rekening

3. Kengetal grondexploitatie

Ook hier kunnen Iv3-gegevens voor worden gebruikt, namelijk:

A211 Niet in exploitatie bouwgronden

A213 Onderhanden werk (incl. bouwgronden in exploitatie)

De kengetallen structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit zijn niet te berekenen op basis van Iv3-gegevens. Gemeenten moeten deze kengetallen zelf berekenen.

Bijlage 5.10.1 Redelijk peil 2018

De Financiële-verhoudingswet (Fvw) bepaalt dat de eigen inkomsten van een gemeente een bepaald redelijk peil hebben, wil zij in aanmerking komen voor een aanvullende uitkering op basis van artikel 12 Fvw. Om dat te kunnen beoordelen moet duidelijk zijn welke eigen in-

komsten daarbij worden betrokken en wat een redelijk peil is. Daarbij gaat het om de eigen inkomsten uit:

1. Onroerende-zaakbelastingen (OZB)
2. Rioolheffingen
3. Afvalstoffenheffingen en reinigingsrechten

Totaal WOZ-waarde woningen 2017	[1]	2.185.600.000
Totaal WOZ-waarde niet woningen gebruikers 2017	[2]	409.150.000
Totaal WOZ-waarde niet woningen eigenaren 2017	[3]	449.750.000
Totaal OZB-opbrengst o.b.v. totaal WOZ-waarde 2017	[4]	6.294.000
Totaal onderdekking reiniging/afvalstoffen 2017	[5]	262.000
Totaal onderdekking riolering 2017	[6]	40.000
Totaal OZB-opbrengst o.b.v. totaal WOZ-waarde gecorrigeerd voor onderdekking reiniging/afvalstoffen en riol 2017	[7=4-5-6]	5.992.000
Werkelijk gewogen landelijk gemiddelde OZB-percentages van de gecorrigeerde WOZ-waarde 2017	[8=(7/(1+2+3)*100]	0,1968
Percentage van de WOZ-waarde voor toelating tot artikel 12 voor het jaar 2018	[9=8*1,20]	0,2362

Op basis van bovenstaande formule is het percentage van de WOZ-waarde voor toelating tot artikel 12 voor het jaar 2018 vastgesteld op 0,1952. Indien de uitkomst van de berekening

hoger is dan het landelijke gemiddelde OZB percentage voor toelating tot artikel 12, dan voldoet de gemeente aan dit onderdeel voor toelating.